

מחורבן שומרון לחורבן ירושלים (מל"ב יז – מל"ב כה)**כמה סימנים חשובים:**

ארגז כלים – יופיע לפני מושגים חדשים שנלמד בדף ושצריך לזכור. את המושגים המופיעים עם ארגז כלים יש להוסיף ל"ארגז הכלים שלי".

מילון – סימן זה יופיע לפני פירוש של מילה או ביטוי. הקפידו לשים לב איפה נמצא הביטוי המפורש בפרק, ולהבין את המשפט באמצעות הפירוש המובא כאן.

במהלך כל העבודה תלונוה אותנו שתי שאלות-הדיון:

הגלות – הפתעה או תהליך שסופו ידוע מראש?

הגלות – רצף החלטות שגויות של מנהיגים או גזירת גורל?

פרק יז:**ראשית, עוד טרם קריאת הפרק, ודאו כי אתם מכירים את המילים הקשות בו:**

"לְכָד" (פס' 3) = מלך אוטונומי בממלכתו, אך בן-חסות מלך אחר שלו צריך לשלם מס.
 "מִנְחָה" (פסוק 3) = מס של מלך נתין למלך משעבד (למלך מעליו).
 "קֶשֶׁר" (פס' 4) = מרידה, תכנון מרידה תוך יצירת קשר עם גורמים נוספים.
 "מְלָאכִים" (פס' 4) = שליחים, שגרירים.
 "יָעַל" (פס' 5) = התנפל על אזור / עיר, הטיל מצור.
 "לְכָד" (פס' 6) = כבש

אחרי קריאת הפרק, ענו על השאלות הבאות:

1. באקספוזיציה לפרק מופיעים מספר נתונים. השלימו אותם:
 - א. זמן ההתרחשות (פס' 1): **בשנה ה-12 לאחז מלך יהודה, שהיא שנת 9 להושע.**
 - ב. כיצד מוערך הושע מלך שומרון? (פס' 2): **עשה הרע בעיני ה'.**
 - ג. מה היחס בין הושע לשלמנאסר מלך אשור? (פס' 3): **הושע היה מלך וסאל של שלי.**
 - ד. מה היתה מחויבותו של הושע למלך אשור? (פס' 3): **לשלם לו מס.**

מי אתה שלמנאסר ה-5?

מלך אשור מ-727 עד 722 לפנה"ס, יורשו של תגלת פלאסר השלישי. בעת תקופת שלטונו ניצחו את צבאו הצורים ושמרו על עצמאותם, מה שכנראה עודד את הושע מלך ישראל לנסות למרוד בו.

מי אתה הושע בן אלה?

הושע היה מלך ישראל (הממלכה הצפונית) האחרון. מלך בשנים 733/2 - 724/3 לפנה"ס. הועלה לשלטון על-ידי תגלת-פלאסר השלישי, מלך אשור, ששלט באזור והדיח את קודמו של הושע – פקח בן רמליהו.

2. מרדו של הושע במלך אשור:

באיזה שני צעדים מתבטא מרדו של הושע? (פס' 4) **קשירת קשר עם סוא מלך מצרים והפסקת תשלום המס לשלמנאסר.**

א. לאחר ניסיון המרד, שלמנאסר מפעיל מצור על שומרון. הושע יוצא מהעיר בניסיון לנהל משא-ומתן ולהפסיק את המצור. מה תגובת שלמנאסר? (פס' 4) **עוצר את הושע**

מה היו צעדיו הבאים של שלמנאסר? (פס' 5-6) **צר על שומרון, הצליח להכניע אותה בתום 3 שנים, והגלה את תושבי שומרון.**

3. תושבי שומרון החדשים:

- מהיכן מובאים תושבי שומרון החדשים? (פס' 24) **מִבְּכָל וְמִכֹּתֶה וּמִעֵזָא וּמִחֶמֶת וּסְפֵרְנָיִם**
- כיצד מתוארים תושבי שומרון החדשים בתחילת ימיהם כאן? (פס' 25) **כַּאֲלֹכֶה**
- שֶׁלֹא עֲבָדוּ אֶת ה', לֹא הָאֲמִינִי בּוֹ**
- איזה בעיה יש לתושבי שומרון החדשים? (פס' 25-26) **הֵם לֹא יוֹדְעִים לַעֲבֹד אֶת אֱלֹהֵי הָאָרֶץ, וְעַל-כֵּן זֶה מִשְׁלַח בָּהֶם אֶת הָאֲרִיזֹת.**
- א. תושבי שומרון פונים למלך אשור שיפתור מצוקתם. איזה פתרון הוא יוזם? (פס' 27-28) **הַבָּאֵת כַּחַן ה' שְׁהוֹגֵלָה בַּחֲזָרָה אֶל הָאָרֶץ כְּדִי שִׁלְמַד אוֹתָם אֶת עֲבֹדַת ה'.**
4. פולחנם של תושבי שומרון החדשים:

לפי פס' 29-31 את איזה אלהים עבדו התושבים החדשים? **כָּל גּוֹי עֲבָד אֶת הָאֵל שַׁעֲבַד לִפְנֵי שְׁהוֹעֵבֵר לָאָרֶץ.**

- א. לפי הפסוק **"אֶת־יְהוָה הָיוּ יֹרְאִים וְאֶת־אֱלֹהֵיהֶם הָיוּ עֹבְדִים כְּמִשְׁפְּטֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־הִגְלִי אֹתָם מִשָּׁם"** (פס' 33) ממי היו יראים תושבי שומרון החדשים, ואת מי עבדו? **היו יראים מה' (אלהי הארץ לגישתם) והיו עובדים את אליהם המקוריים.**
- לפי פס' 41, ממי היו יראים תושבי שומרון החדשים, ואת מי עבדו? **כנ"ל. למעשה הם החלו בפולחן משולב (עיין-ערך "סינקרטיזם"). פולחן של אליהם וה' במקביל**

סינקרטיזם: שילוב של פולחן מסוגים וממקורות שונים. ניסיון ליישב בין אמונות שונות ואפילו מנוגדות על מנת ליצור מיזוג ביניהן. לעיתים גולים משלבים את מנהגי המקום עם מנהגי אבותיהם. שילוב זה מכונה סינקרטיזם.

מי הם השומרונים – גירסת ההיסטוריונים

לדעת ההיסטוריונים מדובר בצאצאי הישראלים/שומרונים שלא הוגלו בגלות אשור ונשארו בארץ ועבדו בה את ה' על-פי המסורת הקודמת לגלות. עם שיבת ציון הם ביקשו להצטרף אל השבים ארצה בבניית בית-המקדש אולם נדחו כי לא עברו את הגולה.

מי הם השומרונים – גירסת המקרא

על פי המקרא (מל"ב יז 24-41 לדוגמא) הם צאצאי התושבים שהובאו מאשור במסגרת מדיניות חילופי האוכלוסין של השלטון האשורי. מטרת השמעת השומרונים במקרא היא להצדיק את דחייתם של השומרונים שביקשו להצטרף לבניית בית המקדש השני בספר נחמיה בטענה כי אינם בני ישראל.

5. הסיבות לגלות לתפיסת ההיסטוריוגרף מיהודה (פס' 2, פס' 7-23):

- בפסוקים 7-8 מוצגים בני-ישראל ככפויי טובה, כיצד? **כַּאֲלֹכֶה שְׁמַחֲזִירִים רָעָה לָהּ שֶׁגַם הוֹצִיא אוֹתָם מִמִּצְרַיִם, וְגַם גִּרְשׁ מִפְּנֵיהֶם עַמִּים אֲחֵרִים כְּדִי שִׁיכֻלוּ לַרֶשֶׁת אֶת הָאָרֶץ.**
- א. בפסוקים 13-14 שוב מוצגים בני ישראל ככפויי טובה, כיצד? **בְּעוֹד הוּא (ה') נִיסָה לְשַׁלֹּחַ אֶת־הָרֹת בְּאִמְצָעוֹת נְבִיאִים, בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הַחֲזִירוּ לוֹ רָעָה.**
- ב. בפסוק 13 נטען כי ה' ניסה להזהיר את בני-ישראל, באיזה אמצעי הועברו האזהרות? **נְבִיאִים.**
- ג. באיזה האשמה מואשמים אנשי ישראל בפס' 21? **אֲחֵרָאִים לִפְּלֹג הַמַּמְלָכָה כִּי הֵם מִיָּנֹו אֶת יָרֵבֶעַם שֶׁלֹא מִזְרַע דָּוִד.**
- האם לפי מה שלמדנו האשמה זו מוצדקת? מדוע? **לא, בַּמִּלִּיא יִיא-יִיב הַמַּלְכָּה יָרֵבֶעַם מוֹצֵגַת כְּמִימוֹשׁ רָצוֹן ה', וּלְפִיכָךְ אֵין לְהֵאשִׁים בָּהּ אֶת אֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל. זוהי אֲמִירָה פְּרו־יְהוּדָאִית שֶׁל הֵיסְטוֹרִיּוֹגְרַף, שֶׁלֹא מְכִיר בִּלְגִיטִּימָצִיָּה שֶׁל שְׁלִיט שְׁאִינוּ מִבֵּית דָּוִד, שֶׁלֹא מִיְּהוּדָה.**

ד. איך ניתן לכנות את הסיבות הללו לחורבן ישראל? אלה בתחילת הפרק ארציות (הושע מורד בשלמנאסר), אלה באמצע הפרק שמימיות (אלהים מעניש את ישראל על מעשיהם הרעים).

6. תפקיד הנביאים בפרק:

א. בפס' 13 מוצג תפקיד אחד של הנביאים. מהו? החזרת העם בתשובה באמצעות הוכחתו על מעשיו.

ב. בפס' 23 מוצג תפקיד אחר של הנביאים. מהו? חזו בשם ה' את הגלות.

סיבתיות כפולה: על-פי האמונה המשתקפת בסיפורי המקרא לכל דבר שקורה בעולם יש סיבה. לדברים מסוימים יש סיבה כפולה, אנושית ואלהית. הסיבה שאנשים נותנים למעשיהם מן המניעים שלהם אינה בהכרח הסיבה שאלהים מתכוון אליה, גם אם התוצאה היא אותה תוצאה.

פרק יח:

ראשית, עוד טרם קריאת הפרק, ודאו כי אתם מכירים את המילים הקשות בו:

"כִּתְתִּי" (פס' 4) = הרס.
 "הַאֲשֶׁרֶה" (פס' 4) = פסל של האלילה אשרה.
 "שׁוּב מִזֵּלִי" (פס' 14) = רד מאחזיתך עלי, הסר ממני את המצור.
 "דְּבַר-שְׁפָתִים" (פס' 20) = דיבור "ללא כיסוי", מס-שפתיים.
 "הַקִּנָּה הַרְצִוִּי" (פס' 21) = מקל ריק, שאינו יכול לתמוך בדבר כי ישבר.
 "הַתַּעֲרֵב נָא" (פס' 23) = החלף שבועתך. מלשון עשיית-עיסקה הכרוכה בשבועה.
 "פָּתַחְתִּי" (פס' 23) = נציב ממונה מטעם השלטון האשורי.
 "אֶרְמִית" (פס' 26) = שפה ששימשה באשור. בארץ דיברו בה מי שהיה אמון על קשר עם השלטון האשורי.
 "הַיְהוּדִית" (פס' 26) = השפה ששימשה בארץ. בה דיבר ככל-הנראה כל העם.
 "עֲשׂוּ אֵתִי בְרָכָה" (פס' 31) = ככל-הנראה דרישה לתשלום מס.

נחש הנחושת

מקור נחש הנחושת בספר במדבר כא 4-9. שם מסופר על בני ישראל שחטאו, ולכן ה' הענישם בכך ששלח בהם נחשים שיכישו אותם. לאחר שבני-ישראל ביקשו סליחה, ה' ציווה על משה לבנות פסל של נחש, שכל מי שיביט בו יירפא מהכשת הנחשים. כפי הנראה נחש הנחושת נשמר לצורך עדות וזיכרון. בתקופת חזקיה ייחסו לנחש תכונות מאגיות והתחילו לעבוד אותו באופן אלילי, ולכן חזקיה השמידו.

מי אתה חזקיה בן אחז?

חזקיה היה מלך יהודה ה-13, ומלך החל מ-726 או 715 לפנה"ס ועד 696 לפנה"ס. בימיו נחרבה ממלכת ישראל, אולם ממלכתו ניצלה. בימיו ערך סנחריב מלך אשור מסע לדיכוי מרד שפרץ גם ביהודה.

7. בפסוקים 4-5 עורך מלך יהודה חזקיהו רפורמה דתית נרחבת. עלינו להבין את משמעותה:

- בפסוקים אלה ריבוי פעלים. מהם הפעלים שנוכחים? **הסיר, שבר, כרת, כתת**.
- מה המשותף לכלל הפעלים? **פעלים המפסיקים משהו קיים, הורסים אותו**.
- על מה מבוצעים הפעלים השונים? **אלמנטים של עבודה זרה**.
- חזקיהו הסיר בין היתר את **"נִחֲשׁ הַנְּחָשֶׁת אֲשֶׁר-עָשָׂה מֹשֶׁה"** ואף כינה אותו בלגלוג **"נִחֲשֶׁתִן"**. האם גם בכך יש משום חיסול העבודה הזרה? **כן, משום שבני ישראל יחסו לו כוחות מאגיים – משמע הפכו אותו לעבודה זרה**.
- בפסוקים 5-7 באה לידי ביטוי דעת המחבר על מעשיו של חזקיהו. באיזה אור הם מוצגים? **הם מוצגים כחיוביים ביותר**.

8. מרד חזקיהו באשור ותחילת מסע-סנחריב (פס' 7, פס' 13-16):
- א. איך התבטא מרדו של חזקיהו? (פס' 7) **הפסיק לעבוד את סנחריב, הפסיק לשלם לו מס.**
- ב. מה היתה תגובת סנחריב למרד נגדו? (פס' 13) **התחיל במצור על ערי יהודה**
- ג. בפס' 14 חוזר בו חזקיה ממעשה המרד ומצהיר כי ישא בכל עול שיוטל עליו. באיזה מילים הוא עושה זאת? **"חָטָאתִי, שׁוּב מֵעָלַי--אֶת אֲשֶׁר-תִּתֶּן עָלַי, אֲשָׂא"**
- ד. מהו המס שדורש מלך אשור בתמורה לקבלת ההתנצלות על המרד? (פס' 14) **"שְׁלֹשׁ מֵאוֹת כֶּפֶר-כֶּסֶף, וְשְׁלֹשִׁים, כֶּפֶר זָהָב"**
- ה. מאיזה מקור משלם חזקיה מס זה? (פס' 15-16)
-
9. מלך אשור שולח את רבשקה, אחד משריו ממוצא ישראלי, לשאת נאום מאיים אל תושבי ירושלים הנצורים. נאום זה מופיע בפסוקים 17-36:
- א. למי ביקש לקרוא הנאום, ומי יצא אליו בתגובה? (פס' 18) **אוצרות בית המלך, אוצרות בית ה', ואלמנטים שונים שהסיר מבית המקדש כדי לתת אותם לסנחריב.**
- ב. איזה האשמות מטיח רבשקה בחזקיהו בפס' 19-21? **כי מרד במלך אשור וקשר קשר עם מלך מצרים.**
- ג. עם מי לדעת אשור חזקיהו קשר-קשר, ומה הוא אומר על קשירת קשר זו? **עם מצרים, והוא אומר עליה שהיא "הימור על הסוס הלא נכון", שכן מצרים היא "משענת קנה רצוצ" ולא תוכל לעזור לחזקיה.**
- ד. בפסוקים 23-24 מלגלג רבשקה על חזקיהו. כיצד? **טוען שגם אם הוא עצמו יביא לו 2000 סוסים כדי שילחם בהם נגדו, לא יהיו לו 2000 רוכבים.**
- ה. בפסוק 25 טוען מלך אשור כי הוא נשלח על-ידי גורם כלשהו. מהו הגורם? **ה'**
- ו. בפסוק 26 מבקשים אֱלִיָּקִים בֶּן-חֶלְקִיָּהוּ וְשִׁבְנָה וְיֹאָח דבר מה מרבשקה. מה הם מבקשים ומה מטרת הבקשה? **שידבר איתם ארמית, כך שהעם לא יבין ולא ילחץ.**
- ז. האם רבשקה מסכים לבקשה? (27) **לא, הוא טוען כי תפקידו לדבר אל העם.**
10. לאחר ששוחח רבשקה עם פקידי המלך חזקיהו, הוא מסרב לבקשתם להמנע מלנאום לעם, ופונה לעם בנאום מאיים בשפה היהודית:
- א. מה מאיים רבשקה על העם? (28) **שחזקיה לא יוכל להציל את מי שילך איתו.**
- ב. מה מציע רבשקה לעם הנצור? (30-32) **להיכנע ללא קרב, להישאר בחיים ולהיות מוגלים לאשור מרצונם.**
- ג. בפסוקים 33-35 מסביר רבשקה לעם מדוע אין לו סיבה לבטוח בה' שיצילם. מהי הסיבה? **כי כל ה"אלהימים" של כל העמים לא עזרו לעמיהם מפני אשור**
- ד. השורש ב.ט.ח מופיע רבות בשני הנאומים והוא **שורש מנחה**. איזה מסר מעביר באמצעותו רבשקה לנצורים? **שהבטחון היחיד הוא באשור ולא בחזקיה.**

<<< בפרקים יט וכ מתוארת תגובת האבל של חזקיהו ופנייתו לישעיהו הנביא לעזרה. ישעיהו מנחם את המלך והעם ומבטיח כי החורבן לא יבוא בדורו של חזקיהו. מחנה אשור בסופו של דבר באמת מפסיד במסעו והמלך סנחריב מת >>>

פרק כא – תקופתם של מנשה ואמון:

ראשית, עוד טרם קריאת הפרק, ודאו כי אתם מכירים את המילים הקשות בו:

בְּעַל וְאִשְׁרָה = אלילים זרים ופסליהם.

"עֹנֵן" (פס' 6) = טכניקה אליילית להגדת עתידות באמצעות מעשה כישוף.

"גִּלְגָּלִי" (פס' 11) = הערצתו המוטעת (לעבודה זרה).

"מִשְׁסָה" (פס' 14) = קורבנות התקפה.

11. מנשה היה מלך יהודה במשך 55 שנים, זמן המלוכה הארוך ביותר מכל המלכים. הוא היה מלך וסאל (נשלט) של אשור, והעלה בכל ימיו מס לאשורים. בתקופתו עשה חטאים דתיים רבים:

א. בפסוקים 3-7 מתוארים חטאיו של מנשה. מהם החטאים? **בנה במות, הקים מזבחות לבעל, עשה אשרה, השתחוה לכל האלילות הזרה, בנה מזבחות זרים בבית-ה', העביר את בנו באש, חזה עתידות בטכניקות אסורות, שם פסל אשרה בבית ה'.**

ב. בפסוקים 8-9 מוצג מנשה ככפוי-טובה, כיצד? **ה' גם נתן לעמו את הארץ, וגם השמיד את אויביו שהיו בארץ, והעם בראשות מנשה מחזיר רעה תחת זה.**

ג. בפס' 16 מוצג חטא נוסף של מנשה. מהו? **שפך דם של חפים מפשע.**

12. בפסוקים 10-15 מועברת נבואה לאנשי יהודה בעקבות מעשי מנשה:

א. בפס' 11 כתובה הסיבה לנבואת הזעם. מהי? **חטאי מנשה וזה שהוא מדיח את העם לחטוא איתו.**

ב. בפס' 13 נחזה עתידה של ירושלים לאור העברות. מהו? **חורבן.**

ג. למי מדומה מנשה? לאיזה גורל מדומה גורל ירושלים? **מנשה מדומה לאחאב, ירושלים מדומה לצלחת נהפכת.**

ד. בפס' 14 נחזה עתידם של יושבי יהודה. מהו? **ה' ינטוש אותם והם יפלו בידי כובשים.**

ה. בפס' 15 שוב מוצגים בני-ישראל ככפויי טובה. כיצד? **הם רעים מאז שה' הוציאם ממצרים, על-אף שהוא היה טוב אליהם.**

ו. לפי הנבואה, האם העונש הוא רק על מעשי מנשה ודורו? **לא**

ז. לפי הנבואה, האם מנשה אישית ודורו יענשו? **לא בהכרח**

ח. הנבואה משלבת שתי תפיסות גמול שונות. כיצד? **קיבוצי ודורות. לא רק מנשה נענש, אלא כל העם, וכן העונש הוא על כל חטרי הדורות כולם.**

תפיסות הגמול במקרא: בתנ"ך שלשה סוגי גמול: גמול אישי, גמול קיבוצי וגמול לדורות.

גמול אישי - אדם עשה מעשה ומקבל עליו שכר או עונש.

גמול קיבוצי (או קולקטיבי) - אדם עשה מעשה וקבוצת אנשים מקבלת שכר או עונש בהתאם למעשהו של היחיד.

גמול לדורות - אדם עשה מעשה ובנו או בניו מתגמלים על כך.

לעיתים הגמול הניתן על חטא מסויים כולל שילוב בין שתי תפיסות – גמול קיבוצי וגמול

דורות יחדיו לדוגמא. יצוין, בעוד מרבית ספרי המקרא כוללים את כל תפיסות הגמול, ספר דברי-הימים דוגל בגמול אישי בלבד, ולכן תמיד מוצמד בו חטא אישי לכל אירוע שלילי ועונש אישי לכל חטא.

13. בפסוקים 18-25 מתוארת תקופת שלטונו של אמון:

א. על-פי פסוק 18, מי היה אמון ובאיזה נסיבות עלה לשלטון? בנו של מנשה, מנשה

מת מוות טבעי ובנו החליפו.

ב. בפסוקים 20-22 ישנה הערכה לתקופת מלכותו של אמון. לאיזה מלך הוא נחשב?

רע

ג. באיזה נסיבות איבד אמון את מלכותו? (פס' 23-24) עבדיו קשרו נגדו קשר, הרגו

אותו והמליכו את יאשיהו בנו תחתיו.

פרק כב – מלכות יאשיהו:

ראשית, עוד טרם קריאת הפרק, ודאו כי אתם מכירים את המילים הקשות בו:

"בִּדְקַת הַבַּיִת" (פס' 5) = שיפוץ המקדש באופן פיזי, ושיפור הנעשה בו מבחינה דתית.
 "וְנִצַּחְתָּהּ" (פס' 17) = מלשון הצתה. התחילה, בערה.
 "חֲקֹמְתִי" (פס' 17) = כעסי.

14. ראשית, נבין את נתוני האקספוזיציה של הפרק:

א. מי ממליך את יאשיהו? (בפרק הקודם, פס' 24) עם הארץ

ב. בן כמה היה יאשיהו בהמלכתו? (פס' 1) 8 במה שני נתונים אלה עשויים לרמוז על יציבות השלטון שתושג?

ג. לאיזה הערכה זוכה יאשיהו? (פס' 2) מלך העושה הטוב בעיני ה'

15. בדק-הבית במקדש:

א. איזה פעולות עושה יאשיהו במקדש? (פס' 3-7) שיפוץ כללי

ב. מה מקור המימון לפעילות זו? (7-3) תרומות שהפקיד העם בידי שומרי הסף

ג. מה מוצאים במהלך בדק הבית? (פס' 8) ספר תורה

16. הרפורמה הדתית של יאשיהו:

א. בפס' 11 מצויין האירוע ש"מצית" את הרפורמה. מהו האירוע? הקראת הספר למלך

ב. מה מצווה המלך על אנשיו (פס' 12-13)? לדרוש את ה' בתקווה שיסכים לסלוח

ג. מה מצווה המלך על העם? (פס' 13)

ד. איזה ביקורת מטיח יאשיהו באבותיו? (13) שהם לא עשו את הכתוב בו

17. נבואת חולדה הנביאה:

א. בפס' 16 חוזה הנביאה את עתיד הממלכה. מהו? עתיד רע לממלכה ויושביה – סופה.

ב. בפס' 18-20 נותנת הנביאה נבואה אישית ליאשיהו. מה היא חוזה לו? שהוא לא יראה את חורבן הממלכה, החורבן לא יתרחש בדורו. הוא ימות בשיבה טובה.

ג. מה הנימוק שהיא מביאה לנבואה האישית ליאשיהו, השונה מהנבואה לכלל העם? חזרתו בתשובה

פרק כג 1-14 – רפורמת יאשיהו:**ראשית, עוד טרם קריאת הפרק, ודאו כי אתם מכירים את המילים הקשות בו:**

"צִבְאָה הַשָּׁמַיִם" (4) = בהקשר זה – כל העבודה הזרה ועבודת הכוכבים והמזלות.
 "וּמִסְבֵּי יְרוּשָׁלַם" (5) = מסביב לירושלים, בכל מרחב ירושלים.
 "וַיִּדְרֹךְ" (6) = שרף עד שהיו דקים כעפר.
 "בְּתֵי הַקִּדְשִׁים" (7) = בתי עבודה זרה ועבודת זימה בתוך.
 "כִּי אִם-אֶכְלוּ מִצֹּת בְּתוֹךְ אֲחֵיהֶם" (9) = אלה כהנים שלא אכלו מנחות תוך משמרת כהונתם ובכך פסלו עצמם מכהונה.
 "הַתִּפְתִּי" (10) = המקום בו היו מקריבים קרבן אדם כעבודה זרה.
 "הַר-הַמִּשְׁחִית" (13) = הר הזיתים שממזרח לעיר העתיקה בירושלים.

18. כריתת הברית והבשורה לעם:

א. מיד עם מציאת הספר מכנס יאשיהו את העם כולו ומולם עורך שני צעדים פומביים.

מהם? (פס' 2-3) **קריאה פומבית של הספר וכריתת ברית מחודשת עם ה'.**

ב. איך הוא מכנה את הספר שנמצא בבית ה'? (פס' 2) **ספר הברית**

ג. על-בסיס מה ניתן ללמוד שכל העם כונס לאירוע? (פס' 1-3) **"וְכָל-אִישׁ יְהוּדָה וְכָל-יִשְׂרָאֵל וְרוּשָׁלַם אֹתוֹ, וְהַכֹּהֲנִים וְהַנְבִּיאִים, וְכָל-הָעָם, לְמִקְטָן וְעַד-גָּדוֹל"**

19. סילוק העבודה הזרה:

א. בפס' 4 מצויינים 3 צעדים שיאשיהו עושה כלפי הפולחן הזר. מהם? **הוצאת כלי העבודה הזרה מירושלים, שריפתם, וסילוק אפרם.**

ב. איך ניתן לבסס על-פי פסוק 5 את הטענה שיאשיהו ביטל את **העבודה הזרה** עצמה ולא רק את הפסלים והסימנים החיצוניים שלה? **הוא הפסיק את פעולת העוסקים בה ("השבית את הכמרים")**

ג. מנו צעדים נוספים שעורך יאשיהו למיגור העבודה הזרה? (עד פס' 7 כולל) **ניפץ את בתי הקדשים, הפסיק את פעולת העובדים לבעל, לאשרה ולשאר צבא השמים, ועוד.**

20. רפורמת ריכוז הפולחן של יאשיהו:

א. בפס' 8-9 מתואר ביטול עבודת האלהים (הלגיטימית כביכול) בערי השדה, והשאת עבודת האלהים בירושלים בלבד. היכן היתה עבודת האלהים שבוטלה? **ברחבי יהודה פרט לירושלים.**

ב. כיצד ניתן ללמוד כי העבודה עצמה לא היתה פסולה, אלא רק מיקומה? **הוא הביא את העוסקים בה להמשיך לעבוד את ה' בירושלים. הוא לא היה עושה כן אם עבודתם היתה פסולה. נכון – ישנו תנאי מקצועי, אבל כהן ה' שעמד בו הובא לירושלים**

ג. בפרק יב **בספר דברים** מתוארת הפקרות פולחנית השוררת בארץ, ובכדי למגרם בפס' 5 נקבע החוק: **"כִּי אִם-אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִבְחָר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל-שְׂבָטֵיכֶם לָשׂוּם אֶת-שְׁמוֹ שָׁם לְשִׁכְנֹוֹ תִדְרְשׁוּ וּבָאתָ שָׁמָּה".** האם פעולתו של יאשיהו תואמת דרישה זו? **כיצד? כן, כי הוא מרכז את הפולחן במקום בו "בחר אלהים" לפי תפיסתו.**

21. בפס' 10-14 מתוארים צעדים נוספים של יאשיהו למיגור העבודה הזרה. מהם? **חילל את**

התופת בה קודמיו היו מעלים בנים באש, הפסיק את מתן המתנות לאלים זרים, הפסיק

את העבודה לצבא השמים (שמש), הרס במות לעבודה זרה שהיו מול ירושלים, חילל

באמצעות עצמות אדם במות לאלים זרים.

פרק כד פס' 18 – פרק כה פס' 30 – חורבן ירושלים:**ראשית, עוד טרם קריאת הפרק, ודאו כי אתם מכירים את המילים הקשות בו:****"דִּיק" (1) = מגדלים המשמשים לכיבוש עיר.****"וְהַבְּקָעָה הָעִיר" (4) = נפרצה ונהרסה חומת העיר בידי חיל הכיבוש.****"חֵיל-כְּשָׁדִים" (5) = חיל הכיבוש של נבכדנאצר מלך בבל.****"נְחֻשְׁתִּים" (7) = אזיקים.****"רֶב-טַבָּתִים" (8) = השר האמון על מעשי טבח בשם המלך (הבבלי).****"לְכָרְמִים וּלְיֹגְבִים" (12) = כרמים ויוגבים הם העובדים בכרם והחקלאים.****מי אתה גדליהו בן אחיקם?**

מאנשי יהודה הבכירים, שנשאר בארץ לאחר הגלות יחד עם החקלאים שלא הוגלו. מונה מטעם השלטון הבבלי להיות נציגם בארץ. נרצח בידי ישמעאל בן-נתניה. הרצח הביא למעשה לסוף עידן השליטים הישראלים על הארץ. בירמיה פרק מ' מסופר כי נרצח על רקע פוליטי.

מי אתה נבכדנאצר ה-II?

נבכדנאצר השני היה מלך בבל שהחריב את בית המקדש הראשון. בימיו גדלה האימפריה הבבלית ולמעשה החליפה את זו האשורית כאימפריה המרכזית באזור.

22. מרד צדקיהו בבבלים: (כד 18 – כה 8)

א. לאיזה הערכה זוכה צדקיהו מההיסטוריוגרף? (פס' 18) **מלך העושה רע בעיני ה'**

ב. בפס' 20 מכריז צדקיהו במרד במלך בבל. מה תגובתו של מלך בבל למרד? (פס' 1-2) **מביא את צבאו ועורך מצור על ירושלים.**

ג. באיזה מועד מתחיל המצור? (פס' 1) **בעשור לחודש העשירי (=עשרה בטבת)**ד. כאשר חיל-הכשדים פורץ את חומות העיר, איך מגיב צדקיהו? (פס' 4-5) **מנסה לברוח.**

ה. איזה עונש הוא מקבל מהבבלים? (פס' 5-7) **הביאוהו לבבל, שחטו את בניו מולו ואח"כ ניקרו עיניו.**

ו. באיזה מועד נפרצות חומות העיר? (פס' 3) **בתשעה לחודש**

23. חורבן בית-המקדש:

א. מי הגורם שביצע את הרס המקדש? (פס' 8-10) **נבוזראדן, שר הטבחים של נבוכדנאצר מלך בבל.**

ב. איזה עוד הרס זרע? **שרף את כל בתי ירושלים, נתץ את חומותיה.**

ג. באיזה מועד נשרף הבית? (פס' 8) **בחודש החמישי בשבעה בחודש יצוין, אירוע זה חל ב-586 לפנה"ס.**

24. תחילת גלות בבל:

א. את מי הגלה נבוזראדן ולאן? (11) **את יתר ההמון פרט לכורמים ויוגבים הגלה לבבל.**ב. את מי השאיר בארץ? (12) **כורמים (=העובדים בכרם) ויוגבים (=חקלאים)**ג. איזה שלל לקח איתו מלך בבל מירושלים? (13-17) **כל כלי בית המקדש היקרים.**

ד. בפס' 19 לוקח נבוזראדן אל מלכו מספר פונקציונרים בשלטון היהודאי, וכן 60 אנשים מ"עם הארץ". מה גורלם? (20-21) **הרג אותם ברבלה.**

ה. בכדי שהארץ לא תנטש, אלא תמשיך להיות מתוחזקת ולשלם מס למלך בבל, הוא משאיר בה מנגנון שלטוני מקומי. איך הוא פועל? (24-25) **הוא משאיר בארץ מעין נציב יהודי הפועל מטעמו ואמור לנהל את ענייניה הפנימיים של הארץ. שמו גדליה.**

25. רצח גדליה בן-אחיקם:

א. מה מבטיח גדליה לאנשי הארץ? (24) **שאם הם יעבדו את מלך בבל יהיה להם טוב.**ב. כיצד מת גדליה? (פס' 25) **אנשים מעמו בראשות ישמעאל בן-נתניה רוצחים אותו.**

ג. בעקבות מותו עולה חשש בקרב הנוותרים בארץ. מפני מה החשש ומה הם עושים בתגובה?
(פס' 26) הם חוששים שהבבלים ינקמו את מותו, ולכן בורחים למצרים. למעשה רק מכאן
הארץ נשארת ריקה מיהודים.

בהצלחה!